

Petymeg és társai

3x60 perces komplex szövegfeldolgozó, szöveg- és képalkotó óra (magyar, kreatív írás, vizuális kultúra)

Miről szól ez a tanegység?

Az állatok a gyerekek kedvencei, az állatkarakterekkel mindent el lehet nekik mesélni. Még a nyelv, a hangok világának jellegzetességeit, szépségeit is. Mintha hangvidékeken járnánk, úgy járhatjuk be velük a versek tereit, és fedezhetjük fel azokat a hanghatásokat, nyelv- és ritmusjátékokat, amelyek az adott állatkarakter ábrázolásának fő nyelvi eszközeivé válnak. Mindezt a szöveg- és képalkotás lehetőségével írhatják a gyerekek tovább.

Áttekintő vázlat

3.1 Petymeg és társai	60 perc
3.1a Petymeg	20 perc
3.1b A reszkető rozmár	20 perc
3.1c Mormota	20 perc
3.2 Írásműhely	60 perc
3.3 Festőműhely	min. 60 perc
Összesen:	3x60 perc

Előkészületek

A festőműhely anyagainak, eszközeinek előkészítése igényel komolyabb munkát, ha valóban azt szeretnénk, hogy a gyerekek szabadon választhassanak. Érdemes külön asztalt biztosítani a vízfestés, a papírkollázs, illetve a textil- és vegyes kollázs anyagainak. A gyerekek egyedül, párban és kis csoportokban is dolgozhatnak egy-egy asztal körül. Nagyobb méretű kollázsképet akár többen is készíthetnek együtt.

3. tanegység

FELDOLGOZOTT MŰVEK

Kovács András Ferenc:
Egy pettyes petymeg
Kovács András Ferenc:
Reszket a rozmár...
Kovács András Ferenc:
Mormota

MIT KÉSZÍTSEK ELŐ?

- Szöveggyűjtemény
- Internet, projektor, hangfal
- Füzet, íróeszköz

Vízfestés, kollázs, papírapplikáció anyagai, eszközei

FELADATOK LEÍRÁSA

3.1 Petymeg és társai

3.1a Petymeg

Először játsszunk asszociációs játékot: Ki vagy mi lehet a petymeg? Hallgassuk meg a gyerekek ötleteit, de ne értékeljük! (Ha köztük van a jó megoldás, akkor is tegyünk úgy, mintha csak egy lenne a lehetséges válaszok közül! Esetleg szólhatunk a gyerekeknek előre, hogy aki pontosan tudja, az az ötletelés során inkább hallgasson.)

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A versekben rejlő állatkarakter és hangzásvilág összefüggésének felfedezése.

JEGYZETEIM

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Névasszociációs játék
Vers olvasása, értelmezése
Nyelvjátékok felismerése
Hangutánzás, hangfestés felfedezése
Hangzós olvasás
Versritmus felismerése, ritmikus versolvasás

Ezután olvassuk el **Kovács András Ferenc: Egy pettyes petymeg** című versét!

- Megtudjuk-e pontosan, mi lehet az a petymeg? Mire gondolhatunk a vers alapján? Mi utal rá?

A gyerekek aláhúzhatják a versben a konkrét információkat (élőhely: hegy; előfordulás: Afrika, India; megjelenés: foltos, pettyes).

- Mi lehet így azok közül, melyeket először gondoltunk?
- Szerintetek mivel foglalkozik inkább a vers?
- Az állat életmódjával? Megjelenésével? Vagy a nevében rejlő nyelvjátékkal?

A választ igazoljátok a versből kiemelt részekkel!

Vedd figyelembe!

A petymegről bővebben a Wikipédia oldalán olvashatunk. A *Közönséges petymeg* és *Indiai cibetmacska* szócikkek elérhetőek a refantar.hu-n a szöveggyűjtemény aloldalán.

3.1b A reszkető rozmár

20
perc

Reszkessünk, dideregjünk, brrr...!

Olvassuk el **Kovács András Ferenc: Reszket a rozmár...** című versét úgy, hogy minden versszakot más olvas, kórusban pedig reszketve mondjuk, hogy „Brrr...”!

Csak a záró hangutánzás reszket? Milyen hangok ismétlődnek gyakran a versben, amitől az egész szöveg reszketős lesz? Keressük meg és karikázzuk be ezeket!

Olvassuk el újra reszketősen az egész verset: figyeljünk a hangok hangulatteremtő szerepére!

Nemcsak a hangok ismétlődnek, hanem a szavak és sorok is. Figyeljük meg a vers első két versszakát, és keressük meg a következő versszakokban, hogy mi ismétlődik, illetve mit változtatott meg a költő! Ezek a változtatások miben módosítják az adott versszak jelentését?

Végül mi történik a rozmárral?

Vedd figyelembe!

Gyakran ismétlődik a r, z és m hang, jellemző a mássalhangzótorlódás (például rc, rk, zm), a magánhangzók közül pedig a mély hangrendű a, á és o szerepel gyakran – ezek mind az úgynevezett hangfestés eszközei, amely itt hideg, reszkető, borzongató hangzással erősíti a jelentést.

3.1c Mormota

20
perc

Durmoljunk, horkoljunk, hortyogjunk!

Rendezzünk horkolóversenyt! Ki tud hangosabban horkolni? Ki tud viccesebben, dallamosabban, hosszabban stb. horkolni?

Ki tudjátok-e egészíteni a szólást: Úgy alszik, mint...?

JEGYZETEIM

Mit jelent ez a szólás? Tudtátok-e, hogy a mormota 6-7 hónapos téli álmat alszik? Olvassuk el **Kovács András Ferenc: *Mormota*** című versét előbb magunkban, majd mormolva!

Ki az, aki önállóan is elmormolná a verset? Hallgassunk meg néhány mormoló felolvasást!

Amelyik a legdallamosabb volt, illetve leginkább megközelítette az időmértékes dallamritmust, azt emeljük ki, meg is lehet ismételni!

A vers mormotája elég dallamosan horkol, álmában is ringatja magát. A versritmus szabályosan ismétlődik. Keressük meg a rövid-hosszú szótagok váltakozásának a szabályát (gyerekekkel elég a tá-ti ritmusneveket használni)!

Durmol a mormota: boldog,	- U U - U U - - tá-ti-ti tá-ti-ti tá-tá
horkol a mély hegyi likba:	- U U - U U - <u>U</u> tá-ti-ti tá-ti-ti tá-tá
bús üreget telehortyog,	- U U - U U - - tá-ti-ti tá-ti-ti tá-tá
hogy belerendül a szikla...	- U U - U U - <u>U</u> tá-ti-ti tá-ti-ti tá-tá

Vedd figyelembe!

A vers pontosan követi Weöres Sándor: *A tündér* című versének ritmusát. Ráadásul annak utolsó versszaka is az alvásról, álomról szól, így konkrét párhuzama a mormotás versnek:

Bóbita, Bóbita álmos,
Elpihen őszi levélen,
Két csiga őrzi az álmát,
Szunnyad az ág sűrűjében.

3.2 Írásműhely

Kreatívírás-feladatok önálló munkához a gyerekek választása alapján (aki szeretné, több feladatot is megoldhat):

Kovács András Ferenc: *Egy pettyes petymeg*

- A címben csupa 'e' magánhangzót találsz. Te is írd egy verset „petymeg” nyelven, ami tele van 'e' magánhangzókkal! (Lehet benne más magánhangzó is.)
- A petymeg számolgatta a pettyeit, és egy kicsit belegabalyodott. Segíts neki egy számmondókával! Írd egy verset, mondókát a számok neveivel, hogy tovább juthasson az egynél!
- Képzeld el, hogy a számtanból gyenge kis petymegnek melyek az erősségei! Írd erről egy verset vagy történetet (mesét)!

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A versek hangzásvilágának, képeinek, történetének alkotó továbbírása.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Kreatív írás: vers, mondóka, történet (mese)

JEGYZETEIM

MIT AKARUNK ELÉRNI?

A karakterábrázolás, formakésztség fejlesztése.

MIT FOGUNK CSINÁLNI?

Vízfestés vagy papírapplikáció, kollázkép készítése

MIRE VAN SZÜKSÉGÜNK EHHEZ A FELADATHOZ?

Vízfestés, kollázs, papírapplikáció anyagai, eszközei

Kovács András Ferenc: *Reszket a rozmár...*

- Keresd meg újra a vers rezkető hangjait! Te is írd egy „reszketős”, „fázós” verset, amiben ezek vagy hasonló mássalhangzók gyakran ismétlődnek!
- Segíts a rozmárnak, hogy mozduljon ki a helyzetéből, és ne fagyjon bele a farka a vízbe! Írd egy rozmármozgató verset, mondókát!
- Képzeld el, hogy a rozmár kitalál valamit a hideg ellen! Mi lehet az? Írd egy verset vagy történetet (mesét) a rozmár védekezéséről!

Kovács András Ferenc: *Mormota*

- A vers ritmusa ringató jellegű, mintha mormotája az álom hajóján ringatózna. Írd egy hasonló ritmusú verset, ami szintén úgy ringatózik, mint egy álomhajó!
- A mormota olyan boldog, hogy nem is akar nagyon felébredni. Mégis ébrednie kell, ha eljön az ideje. Írd neki egy ébresztő dalt, mondókát!
- A mormota boldogan alszik, hosszú álma is boldog lehet. De miről álmodik? Írd meg egy álmát vers vagy történet (mese) formájában!

Végül olvassák fel egymásnak írásaikat az arra vállalkozó gyerekek!

3.3 Festőműhely

Milyen a valóságban a versekben bemutatott három állat (**Kovács András Ferenc: *Egy pettyes petymeg*; Kovács András Ferenc: *Reszket a rozmár...*; Kovács András Ferenc: *Mormota***)? Nézzük meg a *Petymeg*, *rozmár*, *mormota* című tankockán (elérhető a reftantar.hu-n a szöveggyűjtemény aloldalán)!

Majd válasszanak a gyerekek a három állat közül egyet, és ábrázolják azt jellemző alkatával, testtartásával, környezetével!

Egyik ajánlott technika a vízfestés, különösen a petymeg (pettyezés, pettyegetés) és rozmár (vizes kék felületek) esetében.

Másik ajánlott technika a papírkollázs, tépett papírapplikáció, ahol a foltoknak és színhatásoknak szintén kiemelt szerep jut.

Javasoljuk a vegyes, illetve textilkollázzst is, amivel különösen a mormota kuckóját, annak meleg, puha hangulatát lehet visszaadni.

Vedd figyelembe!

A vízfestés technikájáról a júliusi első (*Tenger*) téma, második tanegységénél (*Nyári sós*) írtunk bővebben, ahol oktató videót is találunk (11-1/2).

